

**Κωνσταντίνος Μενουδάκος, Χρήστος Ράμμος,
Αικατερίνη Σακελλαροπούλου, Ιωάννης Σαρμάς,
Χριστόφορος Κοσμίδης, Αλκμήνη Φωτιάδου**

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

**Ανάτυπο
Αικατερίνης Σακελλαροπούλου**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

**ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ**

ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥ

2016

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Αικατερίνη Σακελλαροπούλου

Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας

«Men are more often bribed by their loyalties
and ambitions than by money»¹

Robert H. Jackson

(U.S. Supreme Court Justice 1892-1954)

I. Γενικά

Η δικαιοσύνη είναι όψη της κρατικής εξουσίας. Ο δικαστής ασκεί εξουσία από το Σύνταγμα, αλλά παράλληλα είναι το μόνο θεσμοθετημένο όργανο που λειτουργεί ως εγγυητής των ελευθεριών του πολίτη, όταν αυτός αδικείται από συμπολίτη του, αλλά και από την ίδια την κρατική εξουσία, σε οποιαδήποτε μορφή της. Αυτό που προέχει στον διφυή χαρακτήρα του δικαστικού λειτουργήματος είναι το δεύτερο, η εγγυητική, η προστατευτική έναντι του πολίτη λειτουργία του δικαστή.² Στα σύγχρονα δημοκρατικά κράτη, θεμελιώδης αρχή του κράτους δικαίου είναι η απονομή της δικαιοσύνης από ανεξάρτητους και αμερόληπτους δικαστές (αρ. 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, άρθρα 47 και 52 Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων). Δικαιοσύνη με αδιαμφισβήτητη ακεραιότητα αποτελεί θεμελιώδη θε-

1. «Οι άνθρωποι δωροδοκούνται συχνότερα με τις δεσμεύσεις και τις φιλοδοξίες τους, παρά με χρήματα».

2. *Ι. Μανωλεδάκη, «Δικαστής και Κοινωνία», Εταιρεία Ελλήνων Δικαστικών Λειτουργών για τη Δημοκρατία και τις Ελευθερίες, Τμήμα Νομικής ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1996.*

σμό που διασφαλίζει τη συμμόρφωση στη δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Για τον λόγο αυτό ομάδα ανώτατων δικαστών από όλο τον κόσμο συνέταξε το γνωστό κείμενο των Αρχών της Bangalore (2001-2002), όπου διακηρύσσονται οι ακόλουθες αρχές για τη δικαστική δεοντολογία:

1. Η δικαστική ανεξαρτησία σε προσωπικό και θεσμικό επίπεδο.

Ανεξαρτησία από οποιαδήποτε πίεση εξωτερική, παροτρύνσεις, απειλές ή παρεμβάσεις άμεσες ή έμμεσες από οπουδήποτε και για οποιονδήποτε λόγο. Ανεξαρτησία απέναντι στην κοινωνία, στις άλλες εξουσίες και στους συναδέλφους του δικαστή, προκειμένου να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη του κοινού στη λειτουργία της δικαιοσύνης.

2. Η αμεροληψία του δικαστή, όχι μόνο στο περιεχόμενο της απόφασης, αλλά και στη διαδικασία.

3. Η ακεραιότητα. Ο δικαστής μεριμνά ώστε η συμπεριφορά του να είναι άμεμπτη στα μάτια ενός λογικού παρατηρητή.

4. Η ευπρέπεια στην άσκηση όλων των δραστηριοτήτων του δικαστή.

5. Η ίση μεταχείριση των διαδίκων.

6. Η ικανότητα και η επιμέλεια κατά την εκπλήρωση του δικαστικού λειτουργήματος.

Είχε προηγηθεί το κείμενο των βασικών αρχών για τη δικαστική ανεξαρτησία, που υιοθετήθηκαν στο Μιλάνο από τα Ηνωμένα Έθνη το 1985. Οι αρχές της Bangalore έγιναν στη συνέχεια αποδεκτές από τα περισσότερα σύγχρονα κράτη δικαίου, στα οποία θεσπίστηκαν Κώδικες Δεοντολογίας. Ενδεικτικά αναφέρω:

- Κώδικας δικαστικής ηθικής του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (2005).
- Resolution on Judicial Ethics (Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 2008).
- Κώδικας Δεοντολογίας του ΔΕΕ (2009).

- Recueil des Obligations Déontologiques des Magistrats (Conseil Supérieur de la Magistrature, 2010).
- Charte de Déontologie des Membres de la Juridiction Administrative (Conseil d'Etat 2011).
- Guide to Judicial Conduct (Judiciary of England and Wales, 2013).
- Code of Conduct for US Judges (1973, 2014).

Οι πιο πάνω αρχές για τη δεοντολογία των δικαστών αναφέρονται σε όλα τα σύγχρονα κράτη δικαίου (δημοκρατίες δυτικού τύπου), όπου η Δικαιοσύνη είναι το βασικό θεσμικό αντίβαρο στην κρατική λειτουργία, ανεξάρτητα από τους επιμέρους κανόνες και συστήματα οργάνωσης της Δικαιοσύνης που διαφέρουν από χώρα σε χώρα (ενδεικτικά αναφέρονται ο τρόπος επιλογής της ηγεσίας της Δικαιοσύνης,³ ο διάχυτος ή ο συγκεντρωτικός έλεγχος συνταγματικότητας των νόμων, η λειτουργία συνταγματικού δικαστηρίου,⁴ το ενιαίο ή μη σύστημα δικαιοδοσίας των δικαστηρίων).

3. Στη Χώρα μας λ.χ. μεταξύ των πολλών θεμάτων που συνδέονται με την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, υποστηρίζεται ότι είναι προβληματική η διάταξη του άρθρου 90 παρ. 5 του Συντάγματος, που προβλέπει την επιλογή ηγεσίας των ανωτάτων δικαστηρίων από το υπουργικό συμβούλιο. Το πρόβλημα δεν προκύπτει, κατά τη γνώμη μου, από το σύστημα επιλογής (πολλές από τις προτεινόμενες εναλλακτικές λύσεις απλά πολλαπλασιάζουν τις εξαρτήσεις) αλλά από τον τρόπο άσκησης της ευχέρειας του υπουργικού συμβουλίου. Ίσως η ορθότερη εναλλακτική θα ήταν η διεύθυνση των Δικαστηρίων να γίνεται εκ περιτροπής για περιορισμένο χρονικό διάστημα, να αποτελεί δηλαδή ανάθεση καθηκόντων και ο Πρόεδρος να είναι πραγματικά πρώτος μεταξύ ίσων.

4. Με το ίδιο ζήτημα έχει συνδεθεί στη χώρα μας και η ίδρυση Συνταγματικού Δικαστηρίου. Όπως αναδεικνύεται και από τις πρόσφατες εξελίξεις στην Ουγγαρία, την Πολωνία και την Τουρκία, η έννοια του θεσμικού αντιβαρικού υποχωρεί και τα συνταγματικά δικαστήρια αντιμετωπίζονται ως ανεξάρτητες αρχές, η συγκρότηση των οποίων αντικατοπτρίζει τη δύναμη των κομμάτων στη Βουλή και την εκάστοτε κυβερνητική πλειοψηφία.

Το Σύνταγμα της Ελλάδας στο κεφάλαιο περί δικαστικής εξουσίας προβλέπει ότι «1. Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία.

2. Οι δικαστές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και στους νόμους και σε καμία περίπτωση δεν υποχρεούνται να συμμορφώνονται με διατάξεις που έχουν τεθεί κατά κατάλυση του Συντάγματος (...)» (άρθρο 87) και ότι «1. Απαγορεύεται στους δικαστικούς λειτουργούς να παρέχουν κάθε άλλη μισθωτή υπηρεσία καθώς και να ασκούν οποιοδήποτε επάγγελμα. (...) 4. Απαγορεύεται στους δικαστικούς λειτουργούς η συμμετοχή στην Κυβέρνηση. 5. Επιτρέπεται η συγκρότηση ένωσης δικαστικών λειτουργών, όπως νόμος ορίζει» (άρθρο 89). Επίσης, στο άρθρο 23 παρ. 2 ορίζεται ότι «(...) Απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή στους δικαστικούς λειτουργούς (...)» και στο άρθρο 29 παρ. 3 ότι «(...) Απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος στους δικαστικούς λειτουργούς (...)».

Ο ν. 1756/1988 «Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών» (Α' 35) προβλέπει στο άρθρο 40 ως θεμελιώδη καθήκοντα του δικαστικού λειτουργού την πίστη και αφοσίωση στην πατρίδα και τη δημοκρατία και την υποχρέωση εχεμύθειας. Ορίζει δε ρητά (επαναλαμβάνοντας τη συνταγματική απαγόρευση) ότι στους δικαστικούς λειτουργούς απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή και οι κάθε είδους εκδηλώσεις υπέρ πολιτικών κομμάτων, καθώς και η συμμετοχή σε οργανώσεις με κρυφούς σκοπούς. Από τις διατάξεις του άρθρου 91 του ίδιου Κώδικα που ρυθμίζουν θέματα πειθαρχικού δικαίου συνάγονται και αντίστοιχες υποχρεώσεις των δικαστικών λειτουργών. Ενδεικτικά, συνιστούν παράπτωμα: α) πράξεις που μαρτυρούν έλλειψη πίστης και αφοσίωσης προς την πατρίδα και το δημοκρατικό πολίτευμα της Χώρας, β) κάθε παράβαση διατάξεως που αναφέρεται

στην απονομή της δικαιοσύνης, την εσωτερική οργάνωση και λειτουργία των δικαστηρίων και την κατάστασή του ως δικαστικού λειτουργού, γ) η χρησιμοποίηση της ιδιότητάς του για επιδίωξη ιδιοτελών σκοπών, δ) η αναξιοπρεπής ή απρεπής εντός ή εκτός υπηρεσίας συμπεριφορά, ε) η αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην εκτέλεση των καθηκόντων του. (...), στ) η παράβαση της υπηρεσιακής εχεμύθειας, ζ) η αποσιώπηση νόμιμου λόγου αποκλεισμού ή εξαίρεσης». Στην παράγραφο 4 αναφέρεται ότι δεν αποτελούν παραπτώματα «α) η άρνησή του να εφαρμόσει διατάξεις που τίθενται κατά κατάλυση του συντάγματος ή είναι αντίθετες σε αυτό, β) η έκφραση γνώμης δημόσια, εκτός αν γίνεται με προφανή σκοπό τη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης ή υπέρ ή κατά ορισμένου κόμματος ή άλλης ορισμένης πολιτικής οργάνωσης, γ) η συμμετοχή και η ανάπτυξη δραστηριότητας στις αναγνωρισμένες ενώσεις δικαστών ή άλλα σωματεία και η έκφραση γνώμης και κριτικής άποψης που γίνεται στα πλαίσια της συμμετοχής σε ένωση δικαστικών λειτουργών».

Τέλος, θα αναφερθώ στον Κανονισμό του Συμβουλίου της Επικρατείας, που ψηφίσθηκε με την 9/2008 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου.⁵ Η ολομέλεια επικαλείται, μεταξύ άλλων, την ανάγκη διαφύλαξης της φυσιογνωμίας του ΣτΕ, όπως αυτή αναδεικνύεται από το Σύνταγμα, και την ιστορία και την παράδοση του Δικαστηρίου, θεμέλιο του οποίου αποτελεί η συνύπαρξη δικαστών όλων των βαθμών, οι οποίοι ασκούν τα καθήκοντά τους με ελεύθερο φρόνημα, υπευθυνότητα και αλληλοσεβασμό, ώστε να διασφαλίζεται η υψηλή ποιότητα του έργου του Δικαστηρίου και η παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

Στη χώρα μας δεν έχει θεσπιστεί, προς το παρόν, Κώδικας Δικαστικής Δεοντολογίας. Το Σύνταγμα, εκτός από τις δύο ρητές α-

5. ΦΕΚ Β' 2323/2008 και 2462/2013.

παγορεύσεις που εκτέθηκαν ήδη, δεν έχει καμία άλλη απαγόρευση για τους δικαστές. Ο Έλληνας δικαστής λοιπόν δεν υπόκειται σε δεσμεύσεις; Ασφαλώς! Ο δικαστής οφείλει να κινείται μέσα στο πλαίσιο που δημιουργεί το ισχυρό πλέγμα αόρατων διατάξεων που αποτελούν την αποκαλούμενη δικαστική δεοντολογία και ισχύουν σε όλα τα σύγχρονα κράτη δικαίου. Η δικαστική δεοντολογία είναι η ατμόσφαιρα που περιβάλλει κάθε δικαστή, ο δικαστής «αναπνέει» μέσα σ' αυτή κατά την άσκηση των καθηκόντων του και, κυρίως, έξω από αυτά. Απευθύνεται στο συγκροτημένο δικαστή που δεν τον απασχολούν μόνο τα δικαιώματα και οι απαγορεύσεις που του επιβάλλει ο νόμος, αλλά νιώθει το βάρος του λειτουργημάτων του. Το ζήτημα δεν είναι πώς τοποθετείται η κοινωνία απέναντι στο δικαστή αλλά πώς ο ίδιος εκπληρώνει τη δέσμευση που έχει αναλάβει απέναντι στην κοινωνία. Το λειτουργημά του, εξοπλισμένο με τόσες θεσμικές εγγυήσεις, παραμένει μια προσφορά στην κοινωνία, στο πλαίσιο της οποίας η ανεξαρτησία του δεν αποτελεί προνόμιο, αλλά καθήκον.

Θα επιχειρήσω μια αναλυτικότερη παρουσίαση των θεμελιωδών αρχών που αναφέρθηκαν, στηριζόμενη κυρίως στα κείμενα που μνημόνευσα.

II. Δικαστική ανεξαρτησία

Συχνά παρερμηνεύεται ως προνόμιο που απολαμβάνουν οι δικαστές, ενώ αποτελεί το θεμελιώδη λίθο κάθε δημοκρατικού κράτους, και την εγγύηση των ατομικών ελευθεριών των πολιτών σε ένα κράτος δικαίου. Ο δικαστής λειτουργεί ως θεσμικό αντίβαρο, ως εγγυητής των ελευθεριών των πολιτών. Αντλεί τη νομιμοποίησή του ευθέως από το Σύνταγμα, η νομιμοποίηση όμως ενισχύεται από την εμπιστοσύνη που εμπνέει στους πολίτες. Η επαγγελματική του στάση δεν ανήκει στη διακριτική του ευχέρεια, αλλά καθορίζεται από το

νόμο και τις «ηθικές» απαιτήσεις του λειτουργήματός του.⁶ Οι δικαστές απονέμουν το δίκαιο με βάση τα δεδομένα που αναπτύσσονται ενώπιόν τους, απαλλαγμένοι από κάθε εξωτερική επιρροή ή πίεση, χωρίς να φοβούνται οποιαδήποτε κύρωση ή να ελπίζουν σε προσωπικά οφέλη. Διατηρούν την ανεξαρτησία τους απέναντι στη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία, σύμφωνα και με την αρχή της διάκρισης των εξουσιών, αποκρούοντας οποιαδήποτε επιρροή εκ μέρους των εκπροσώπων τους. Ο δικαστής ως φύλακας των ατομικών ελευθεριών εφαρμόζει το νόμο, χωρίς να φοβάται μήπως ενοχλήσει ή να ελπίζει να ικανοποιήσει τις άλλες εξουσίες, τους ιεραρχικά ανώτερους του, τα ΜΜΕ και την κοινή γνώμη.

Ο δικαστής πρέπει να μένει ανεπηρέαστος από την επίδραση της δημοσιότητας, θετικής ή αρνητικής.

Έχει δικαίωμα στον σεβασμό της προσωπικής του ζωής, όπως κάθε πολίτης, αλλά απέχει από οποιαδήποτε συμπεριφορά μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ανεξαρτησία στην άσκηση του λειτουργήματός του.

Στον Αμερικανικό Κώδικα δεοντολογίας αναφέρεται ότι ο δικαστής πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένος σε πιθανή κατάχρηση του αξιώματός του.⁷

III. Δικαστική αμεροληψία

Αποτελεί απόλυτο καθήκον για τον δικαστή, προορισμένο να εκπληρώσει τη θεμελιώδη αρχή της ισότητας των πολιτών ενώπιον του νόμου και να διασφαλίσει την εμπιστοσύνη του κοινού

6. Σ. Μαθίας, «Ο δικαστής είναι μέλος της κοινωνίας, αλλά οφείλει να είναι και τρίτος. Δεν πράττει αλλά κρίνει. Κρίνοντας όμως πράττει», στον τόμο: Δικαστής και Κοινωνία, Εταιρία Ελλήνων Δικαστικών Λειτουργών για τη Δημοκρατία και τις Ελευθερίες, τμήμα Νομικής ΑΠΘ, 1996.

7. Code of Conduct for U.S. Judges (2014) ch. 2.1

στη δικαιοσύνη. Η αμεροληψία⁸ προϋποθέτει την απουσία προκαταλήψεων, είτε στο υποκειμενικό σκέλος, που συνίσταται στη διερεύνηση και προσδιορισμό των προσωπικών πεποιθήσεων κάθε συγκεκριμένου δικαστή σε μια δεδομένη υπόθεση (υποκειμενική αμεροληψία, η οποία τεκμαίρεται, μέχρις ότου αποδειχθεί το αντίθετο), είτε ως αντικειμενική αμεροληψία, όπου υπάρχουν πραγματικά δεδομένα, εξαιτίας των οποίων μπορεί να εγερθούν αμφιβολίες για την αμεροληψία του δικαστή και για το αν θα δικάσει σωστά. Η νομολογία του Στρασβούργου και όλα τα κείμενα, στα οποία αναφέρθηκαν, επιμένουν και στο «φαίνεσθαι» (appearances) της στάσης του δικαστή. Προβλέπεται σχετικά ότι ο δικαστής πρέπει να αποφεύγει εξωδικαστικές δραστηριότητες που μπορεί να τον αποτρέψουν από το να δικάσει μια υπόθεση, διότι δημιουργείται η εύλογη πεποίθηση ότι είναι προκατειλημμένος ή γιατί από τη δραστηριότητά αυτή μπορεί να ανακύψει σύγκρουση συμφερόντων. Το διακύβευμα είναι η εμπιστοσύνη που τα δικαστήρια σε μια δημοκρατική κοινωνία πρέπει να εμπνέουν στο κοινό. «Κάθε δικαστής, για τον οποίο υφίσταται εύλογος φόβος έλλειψης αμεροληψίας, πρέπει να εξαιρείται».⁹ Είναι αυτονόητο ότι ο δικαστής υπέχει υποχρέωση να γνωστοποιεί στους συναδέλφους του γεγονότα που τον αφορούν προσωπικά και μπορεί να πλήξουν την εικόνα αμεροληψίας που πρέπει να δίνει προς όλους τους διαδίκους.

Ειδική πτυχή αυτής της αρχής είναι η υποχρέωση του δικαστή να απέχει από πολιτικές δραστηριότητες και σχέσεις με πολιτικά κόμματα. Άλλη πτυχή αυτής της αρχής, περισσότερο δυσδιάκριτη, είναι η έκφραση γνώμης εκτός των δικαστικών καθηκόντων, που

8. Η νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου επικεντρώνεται στον αντικειμενικό έλεγχο.

9. Ενδεικτικά: Rudnichenko V. Ukraine, 11.7.2013 και Procedo Capital Corporation V. Norway, 29.4.2009.

μπορεί να δημιουργήσει ερωτηματικά και προβληματισμό για την αμεροληψία του δικαστή σε υποθέσεις που καλείται στη συνέχεια να χειρισθεί.

Ο σύγχρονος δικαστής πρέπει να είναι αμερόληπτος, όχι ουδέτερος. Διατυπώνει αξιολογικές κρίσεις, ασκώντας το δικαιοδοτικό του έργο επικοινωνεί με την κοινωνία, δεν εκτελεί όμως αποστολή με την έννοια της άσκησης του έργου του με ορισμένη στόχευση, αλλά με βάση το νόμο και τα δεδομένα της συγκεκριμένης υπόθεσης.

Στη δημόσια έκφραση γνώμης ο δικαστής επιδεικνύει μέτρο και αυτοσυγκράτηση, ώστε να μη θέσει σε κίνδυνο την εικόνα της αμερόληπτης δικαιοσύνης. Ο δικαστής, ως συγκροτημένη προσωπικότητα, έχει απόψεις, βιώματα, εμπειρίες, πάνω απ' όλα πρέπει να έχει παιδεία, όλα όσα αποτελούν την κουλτούρα του ως ανθρώπου, ακόμη και στον σχηματισμό της επιστημονικής του άποψης οδηγείται αναγκαία και μέσα από την υποκειμενική του οπτική.¹⁰

Σε κάθε όμως περίπτωση, ο δικαστής οφείλει να εφαρμόζει το νόμο και δεν μπορεί να αρνηθεί την εφαρμογή του εν ονόματι των προσωπικών πολιτικών, θρησκευτικών και κάθε είδους πεποιθήσεών του. Αφουγκράζεται το κοινό περί δικαίου αίσθημα, αλλά δεν δρα υπό την πίεση της κοινής γνώμης. Η δημοκρατική νομιμοποίηση του δικαστή συντελείται καθημερινά απέναντι στην κοινωνία και πραγματώνεται μέσα από την αιτιολόγηση και τη δημοσιότητα των δικαστικών αποφάσεων.

IV. Ακεραιότητα και ευπρέπεια

Με τη δημόσια και ιδιωτική συμπεριφορά του ο δικαστής συμβάλλει στην εμπέδωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην

10. «Ο δικαστής μεταμορφώνει το δίκαιο σε δικαιοσύνη. Δεν είναι λοιπόν ο τυφλός εκτελεστής της νομοθετικής επιταγής, αλλά ο ερμηνευτής του πολιτισμού» (Αντρέ Μαλρώ).

ακεραιότητα της Δικαιοσύνης. Πρέπει να δεχθεί περιορισμούς περισσότερο από τον απλό πολίτη και να το κάνει ελεύθερα και με τη θέλησή του.^{11 12} Η άσκηση του λειτουργήματός του συνοδεύεται από περιορισμούς στη δημόσια και ιδιωτική του συμπεριφορά, είναι όμως προς το κοινό συμφέρον να συμμετέχουν οι δικαστές, όσο η θέση τους το επιτρέπει, στο δημόσιο βίο.

Συμπεριφορές που, για τους άλλους πολίτες, θεωρούνται απλά ατυχείς, είναι μη αποδεκτές για έναν δικαστή διότι αυτός, λόγω του αξιώματος του, κρίνει τη συμπεριφορά των άλλων. Ο δικαστής με την ευπρέπεια, την εντιμότητα, την αυτοσυγκράτηση, την επαγρύπνηση και τη διακριτικότητα του αποδεικνύει τη σημασία που αποδίδει στην εικόνα της δικαιοσύνης.

Ο δικαστής έχει, όπως κάθε πολίτης, δικαίωμα να εκφράζεται, να έχει προσωπικές πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις και να μετέχει σε ενώσεις. Ασκεί όμως τα δικαιώματα αυτά με τρόπο ώστε να διατηρήσει την αξιοπρέπεια του λειτουργήματός του και την ανεξαρτησία και αμεροληψία της δικαιοσύνης.¹³

Η προβλεπόμενη από το Σύνταγμα δυνατότητα των δικαστών να μετέχουν σε ενώσεις που εκπροσωπούν τα συμφέροντά τους πρέπει να αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο του συνόλου των εγγυήσε-

11. Ο αείμνηστος πρόεδρος του Α.Π. Στ. Μαθίας ανέφερε τρία είδη ταπεινότητας αναγκαία για το δικαστή: γνωστική, ηθική και κοινωνική.

12. Β. Ρώτης, «Για να είναι αξιόπιστος ένας δικαστής πρέπει να έχει γνώση, να έχει τόλμη και να έχει και ανθρωπιά» στον τόμο: Δικαστής και Κοινωνία, ό.π.

13. Ο Κώδικας Δεοντολογίας των Άγγλων δικαστών δεν απαγορεύει στους δικαστές να χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όσοι όμως το κάνουν δεν πρέπει να προσδιορίζονται ως μέλη της δικαστικής εξουσίας ούτε επιτρέπεται να εκφράζουν απόψεις που, αν γίνει γνωστό ότι προέρχονται από δικαστές, θα μπορούσαν να βλάψουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στην προσωπική τους αμεροληψία ή στη δικαιοσύνη γενικότερα (παράρτημα 4).

ων και περιορισμών που ισχύουν για τους δικαστικούς λειτουργούς, ώστε να μην υπονομεύεται το κύρος του λειτουργήματός τους. Είναι σαφές ότι ο συντακτικός νομοθέτης δεν αναφέρεται σε δικαστικό συνδικαλισμό, δεδομένου ότι στους δικαστές απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή και οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικών κομμάτων, αλλά σε δικαστικές ενώσεις που ασχολούνται με θέματα που αφορούν τους δικαστές και την οργάνωση της δικαιοσύνης. Συνεπώς δημόσιες τοποθετήσεις των ενώσεων πρέπει να γίνονται με προσοχή και αυτοσυγκράτηση, ιδίως όταν άπτονται θεμάτων γενικής πολιτικής, πεδίου κατ' αρχήν αποκλεισμένου. Πολύ περισσότερο δεν είναι νοητό, ενώ δεν επιτρέπονται παρεμβάσεις τρίτων σε εκκρεμείς υποθέσεις, να τις επιχειρούν οι ίδιοι οι δικαστές μέσω των ενώσεών τους, με δηλώσεις που μπορεί να εκληφθούν ως επέμβαση στην έκβαση της δίκης.

V. Ικανότητα και Επιμέλεια

Ο δικαστής έχει επαγγελματική υποχρέωση να εκπληρώνει τα καθήκοντά του στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο, βελτιώνοντας τις επαγγελματικές του ικανότητες, και μέσα σε εύλογη προθεσμία.

VI. Επίμετρο

Από την εποχή του Montesquieu, στον οποίο αποδίδεται η φράση «η δικαστική εξουσία είναι μια εξουσία αόρατη και χωρίς υπόσταση, ο δικαστής είναι το στόμα που προφέρει τα λόγια του νόμου, ένα άψυχο ον», περάσαμε στη λειτουργία της δικαιοσύνης ως θεσμικού αντιβάρου, όπου τίποτε δεν ξεφεύγει από τον έλεγχο του δικαστή. Αυτό αποτελεί ένα πρόσθετο βάρος, προϋποθέτει κυρίως εσωτερική ελευθερία, ωριμότητα και αυξημένο αίσθημα ευθύνης για τους σημερινούς δικαστές ατομικά, αλλά και για τη

δικαιοσύνη στο σύνολό της. Γιατί καθένας από μας, με κάθε ενέργειά του και με τη στάση του στο πλαίσιο των καθηκόντων του ή και πέρα από αυτά, τιμά τη δικαιοσύνη, ή την εκθέτει, μερικές φορές ανεπανόρθωτα. Ο αυτοπεριορισμός απαιτεί ανώτερο ήθος δικαστή. Μακάρι όλοι οι δικαστές και, ιδίως, οι νεοεισερχόμενοι στη Δικαιοσύνη, να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους σε αυτό το πνεύμα, σαν μια προσφορά στο κοινωνικό σύνολο.

